

משך חכמה

פרשת שלח, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לח תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פרשת נסכים

[טו]

(טו, ב) דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיתֵכֶם אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם:

מדוע כתוב "אשר אני נותן"

(טו, ב) כי תבואו אל הארץ כו' אשר אני נותן לכם. פלוגתא¹ דרבי ישמעאל ורבי עקיבא בסוף פרק קמא דקידושין (לז, א) ובזבחים קיא, א רבי עקיבא אומר להטעינה נסכים בבמה קטנה הכתוב מדבר. ומה תלמוד לומר אשר אני נותן לכם, יכול יעשה במה בחוצה לארץ ויקריבו עליה נסכים, תלמוד לומר אשר אני נותן

¹ [טו] (טו, ב) דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיתֵכֶם אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם ע"כ. יש לדקדק כיון דכתיב "כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיתֵכֶם", והיינו ארץ ישראל, מהו כפל הלשון "אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם". ונראה בזה, דהנה בקידושין (לז, א) ובזבחים (קיא, א), נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא מהו משמעות הלשון "מוֹשְׁבֵיתֵכֶם". רבי ישמעאל סובר שמשמעו לאחר ירושה וישיבה, ומלמד שכל הארבע עשרה שנה שירשו וחילקו, לא היה הבאת נסכים לבמה גדולה שעשו בגלגל, אלא לאחר ירושה וישיבה שעשו משכן בשילה ונאסרו הבמות. והוצרך הכתוב ללמד שחייבים אז בנסכים, אף על פי שכבר היה להם משכן במדבר ממש כשילה ונאסרו אז הבמות - כיון שנסכים לא קרבו במדבר במשכן, לכן לא היינו יודעים שצריך להביא נסכים בשילה. אבל רבי עקיבא סובר, שלשון מושבותיכם משמע, בכל מקום שאתם יושבים אתם חייבים בנסכים, ועל כורחך זה במה קטנה שהיא בכל מקום, ולא במה גדולה, אבל לחייב בבמה גדולה לא צריך קרא, דהקריבו נסכים במשכן במדבר, ופשיטא שחייבים בשילה ואפילו בגלגל, אלא שבא הכתוב לחייב אפילו בבמה קטנה, שמשבאו לארץ ישראל עד שבנו משכן בשילה הותרו הבמות, ועל זמן זה, בא הכתוב לחייב בבמה קטנה נסכים, [כך הוא ביאור מחלוקתם על פי רש"י בזבחים שם].

ולפי זה יתבאר דברי הספרי זוטא (כאן) וז"ל "רבי עקיבא אומר, יכול יעשו במה בחוצה לארץ ויקריבו עליה נסכים, אמרת, לא אמרתי אלא אשר אני נותן לכם, כאשר אני נותן לכם אתם עושין במה, ולא בחוצה לארץ" ע"כ. הנה מבואר בספרי זוטא, דלפי רבי עקיבא קא משמע לן קרא, שדוקא בארץ ישראל חייבים בנסכים בבמה קטנה, ולא בבמה קטנה שבחוצה לארץ, לכן כתיב "אשר אני נותן לכם".

אלא שיש להקשות על זה, דמהכתוב "כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיתֵכֶם" מוכח

לכם, ולא במה בחוצה לארץ. ספרי זוטא (טו, ב). ואיברא, דהא מילתא ידענא מקרא דאל ארץ מושבותיכם, דכוון דוקא בארץ, וכאן דכתיב ביאה ומושב, ודאי לא נהגה רק בארץ, לא בחוצה לארץ, וכמו חדש לרבנן דפליגי על רבי אליעזר (קידושין, שם). והא דצריך קרא דאשר אני נותן לכם, הוא למעט עבר הירדן, שאם בנה שם במה בעת היתר הבמות אין נסכים קרבים, דפרט לעבר הירדן שנטלו מעצמם, וכמו דאמר בירושלמי בכורים (א, ח) ובספרי (דברים כי תבא פסקא רצט), יעויין שם (ירושלמי בכורים) סוף פרק קמא. ודו"ק².

שהוא דוקא בארץ ישראל, ואין צריך קרא למעט נסכים בבמה בחוצה לארץ, דלשון מושבותיכם משמעו מושבכם בארץ ולא חוצה לארץ, והרי הדברים קל וחומר, דהא חכמים סוברים בקידושין (שם) שחדש מותר בחוצה לארץ, וטעמם מפורש שם, דמושב משמע ישיבה בארץ ישראל ולא בחוצה לארץ, וכל שכן כאן דכתיב גם ביאה, אבל בחדש כתיב רק מושבותיכם (ויקרא כג, יד), אם כן הדרא קושיא לדוכתא.

ונראה, דהא דכתיב כאן "אשר אני נותן לכם", בא ללמד שאף על פי שעבר הירדן היא בכלל ארץ מושבותיכם, והוא אמינא שאם בנה במה בעבר הירדן חייב להביא נסכים, קא משמע לן קרא "אשר אני נותן לכם", דוקא בארץ ישראל שאני נותן ולא עבר הירדן שנטלתם מעצמכם, ומצאנו בחז"ל שלמדו למעט עבר הירדן כיון שנטלו מעצמם, דבירושלמי ביכורים (א, ח) אמרו שאין מביאים ביכורים מעבר הירדן כיון דכתיב בכורים (דברים כו, י) "וְעֵצְהָ הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת רִאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי ה'", ולא מעבר הירדן שנטלו מעצמם. וכן איתא בספרי (דברים, כי תבוא פסקא רצט) "כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו, פרט לגרים. לתת לנו, פרט לעבדים רבי שמעון אומר פרט לעבר הירדן שנטלתו מעצמך".

[א. ה. ודע בדביבור המתחיל, שינה רבינו מלשון הכתוב "ארץ", וכתב "הארץ", ואין זה בהכרח לומר שהוא טעות סופר, אלא שכדרכו בהרבה מקומות אינו מעתיק לשון הכתוב כדכתיב, אלא כמשמעו, וכיון שמוכיח שמושבותיכם הוא ארץ ישראל, לפיכך העתיק בדביבור המתחיל "הארץ", דהיינו, שלפי משמעות הכתוב "ארץ" היא "הארץ" וזה הקדמה לכל מה שהולך ומבאר].

² תמצית דבריו: יש לדקדק מדוע כתוב "אשר אני נותן". ונראה דהנה, לשיטת רבי עקיבא שקרבו נסכים במשכן במדבר, ובא

משך חכמה

פרשת שלח, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לח תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

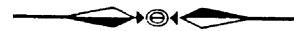
[טז]

(טו, ג) וְעָשִׂיתֶם אֲשֶׁה לֵה' עֹלָה אוֹ זֶבַח לְפָלֵא נֶדֶר אוֹ בְנִדְבָה אוֹ
בְּמַעַדֵיכֶם לְעִשׂוֹת רֵיחַ נִיחֹחַ לֵה' מִן הַבֶּקָר אוֹ מִן הַצֹּאן

מנין שכבשי עצרת צריכים נסכים

(טו, ג) ועשיתם אשה לה' כו' או במועדיכם. בספרי³ (שלח,
פיסקא קז), הובא במנחות צ, ב אוציא את חובות הבאות כו' ברגל,

הכתוב כאן לחייב נסכים בבמה קטנה בשעת היתר הבמות, שהם
ארבע עשרה שנה שירשו וחילקו את ארץ ישראל, ודוקא אם בונה
בארץ ישראל, אבל בעבר הירדן שנטלו השבטים מעצמן לא מביא
נסכים, דכתיב אשר "אני נותן" משמעו, ולא שנטלו מעצמן.

[טז]

³ [טז] (טו, ג) וְעָשִׂיתֶם אֲשֶׁה לֵה' עֹלָה אוֹ זֶבַח לְפָלֵא נֶדֶר אוֹ בְנִדְבָה אוֹ
בְּמַעַדֵיכֶם לְעִשׂוֹת רֵיחַ נִיחֹחַ לֵה' מִן הַבֶּקָר אוֹ מִן הַצֹּאן, ע"כ. דרשו במנחות
(צ, ב) וז"ל "תנו רבנן: ועשיתם אשה לה' - יכול כל העולה לאישים יהא
טעון נסכים אפילו מנחה, תלמוד לומר: עולה. שלמים מנין, תלמוד לומר:
זבח. תודה מנין, ת"ל: או זבח. יכול שאני מרבה אף בכור ומעשר ופסח
וחטאת ואשם, תלמוד לומר: לפלא נדר או בנדבה, בא בנדר ונדבה, טעון
נסכים, שאינו בא בנדר ונדבה, אין טעון נסכים. משמע להוציא את אלו,
אוציא את חובות הבאות מחמת הרגל ברגל, ומאי נינהו - עולות ראייה
ושלמי חגיגה, ת"ל: או במועדיכם, כל הבא במועדיכם טעון נסכים" ע"כ.
ויש לדקדק, הא כבשי עצרת הם שלמים הבאים בחובה ברגל מחמת הרגל,
ולא כתיב בהו נסכים (ויקרא כג, יט), אם כן צריך לרבותם לנסכים, ומדוע
הש"ס אינו מרבה אלא עולות ראייה ושלמי חגיגה.

ועוד יותר תגדל התמיה, דברייתא זו מקורה בספרי (פיסקא קז), והתם תניא
בסתם וז"ל: "ומוציא את עולת חובה הבאה ברגלים, כשהוא אומר
במועדיכם, להביא את עולת חובה הבאה ברגלים" ע"כ. והגמרא מוסיפה
ביאור בתוך דברי הספרי, דהכונה על עולות ראייה ושלמי חגיגה, והוא
פלא, והרי צריך גם לרבות שני כבשי עצרת, אם כן מסתמא הספרי התכוון
גם לשני כבשי עצרת, ומדוע מפרשת הגמרא בדוקא עולות ראייה ושלמי

ומאי נינהו, עולת ראייה ושלמי חגיגה, תלמוד לומר או
במועדיכם. יפלא על הגמרא, דפירשה עולת ראייה ושלמי חגיגה,
הלא גם בכבשי עצרת לא הוזכר מנחות ונסכים, וצריך גם אותם
לרבות. והך, ומאי נינהו עולת ראייה ושלמי חגיגה, הוא הוספה
מהגמרא, ועיין תוספות (מנחות שם, ד"ה שלמי חגיגה). ובאמת
הוא כוונה מופלאה מהגמרא בדיוק, דכבשי עצרת ידעינן מנחות
ונסכים מקרא אחר, דכתיב בבהעלותך (במדבר י, י) וביום
שמחתכם ובמועדיכם כו' ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל

חגיגה. והתוספות במנחות (שם, ד"ה שלמי) כתבו על דברי הגמרא, וז"ל
"שלמי חגיגה ועולת ראייה - הוה מצי למינקט כבשי עצרת, אלא נקט דבר
הנוהג בכל הרגלים" עכ"ל, וגם על דבריהם קשה, דכיון שמקור ברייתא
בספרי, וקתני סתמא, מדוע הוציאו בגמרא את כבשי עצרת.

ונראה בזה, דבאמת יש מקור אחר שכבשי עצרת חייבים בנסכים, דמהפסוק
(י, י) "וּבְיָוִם שְׂמִיחָתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְקֳרָאֵי חֻדְשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בְּחִצְצֹרֹת עַל
עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיָה לָכֶם לְזָכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם"
דרשו חז"ל בערכין (יא, ב), שכבשי עצרת, אף על פי שהם שלמים, הם
קדשי קדשים, דהם שלמי ציבור היחידים שיש, והם קדשי קדשים, ודרשו
מההיקש לעולה, וז"ל "תני רב מרי בריה דרב כהנא: על עולותיכם ועל זבחי
שלמיכם - מה עולה קודש קדשים, אף שלמים קודש קדשים" ע"כ, וכיון
שפירשו דהא דכתיב בקרא וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם הם כבשי עצרת, אם כן
מפורש בקרא שהיו טעונים שירה, כדכתיב וּתְקַעְתֶּם בְּחִצְצֹרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם
וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם.

והנה אמרו בערכין (יא, א) שאין אומרים שירה אלא על היין, דהיינו להביא
נסכי יין, ואין יין בלא מנחת נסכים, אם כן מפורש בקרא דכבשי עצרת יש
להם נסכים.

לפיכך בדקדוק רב הגמרא מפרשת את דברי הספרי דאין הכונה אלא לעולת
ראיה ושלמי חגיגה ולא לכבשי עצרת, אבל בספרי זוטא למדו שכבשי
עצרת טעונים נסכים מפסוק טו, דכתיב בפרשת נסכים (טו, טו) "הִקְהֵל חֻקָּה
אֶחָת לָכֶם", וז"ל ספרי זוטא "הקהל חוקה אחת לכם, לרבות שני כבשי
עצרת לנסכים" ע"כ. [ואין לומר דמטעם זה בגמרא לא למדו על שני כבשי
עצרת שצריכים נסכים, שסמכו על פסוק זה, דמכל מקום היה לספרי לדרוש
זאת מפסוק זה, כשם שדורש לכל הקרבנות, וכיון שסתמו בזה, מוכח
שממקום אחר פשיטא להו שכבשי עצרת אינם צריכים נסכים. ולא ידעתי
מה התכוון רבינו לעיין בדברי הספרי זוטא].

משך חכמה

פרשת שלח, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לח תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[יז]

(טו, ד-ה) – (ד) והקריב המקריב קרבנו לה' מנחה סלת עשרון
כלול ברכיעית ההין שמן: (ה) ויין לנסף רביעית ההין תעשה על
העלה או לזבח לכבש האחד:

כמה יביא מנחת נסכים בספק כבש ספק איל

(טו, ד) והקריב המקריב. בספרי⁵ (פיסקא קז) רבי נתן אומר, זה

לה' מנחה סלת עשרון כלול ברכיעית ההין שמן, בא ללמד גם על המתנדב
מנחת נדבה, לא מנחת נסכים, שלא יתנדב פחות מעשרון סולת, ועל זה קאי
קרא.

אלא שדברי רבי נתן צריכים ביאור, שאומר "זה בנה אב לכל המתנדב
במנחה שלא יפחות מעשרון ולוג שמן", ובשלמא עשרון, ניחא, דכך כתוב
בפסוק, אבל לוג שמן, הוא פלא, הא בקרא כתיב "כלול ברכיעית ההין
שמן", ורביעית ההין הוא שלושה לוגין, ולא לוג אחד. ואף על פי שאמת
הוא, שהנודב סתם מנחה לא יפחות מלוג שמן, וילפינן לה במנחות (פט, א)
ממצורע עני, אבל רבי נתן דיליף לה מקרא דמנחת נסכים, דכתיב בה
בפירוש רביעית ההין, הוא תמוה. וכדי להבין, יש להקדים קצת.

הנה בכל מקום בתורה שכתוב "כבש", הוא בן שנה, ו"איל" הוא שנתיים,
וכבש שנכנס שלוש יום לשנתו השניה, קרוי איל. וכבש שנכנס לתוך שנה
שניה פחות משלושים יום, אינו איל ואינו כבש, אבל הוא נקרא פלגס, כדתנן
(פרה א, ג): "כבשים בני שנה, ואילים בני שנים, וכולם מיום ליום. בן
שלשה עשר חודש, אינו כשר לא לאיל ולא לכבש, רבי טרפון קורוהו פלגס
כו' הקריבו, מביא עליו נסכי איל, ולא עלה לו מזבח, בן י"ג חדש ויום אחד
הרי זה איל" ע"כ. מבואר שאם נדר להביא איל, והביא פלגס, מביא נסכי
איל עליו, ולא יצא ידי נדרו.

ונחלקו רבי יוחנן ובר פדא בחולין (כג, א), מה גדר הספק של פלגס. רבי
יוחנן סובר דהוא בריה בפני עצמו, ובר פדא סובר שהוא ספק איל ספק
כבש. והנה המקור שמביא עליו נסכי איל, למדוהו חז"ל (מנחות צא, ב)
מדכתיב כאן בפרשת נסכים (טו, ו) "או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים
כלול בשמן שלשית ההין", ד"או" מרבה פלגס לנסכי איל. ומבאר הש"ס,
דלפי רבי יוחנן שהוא בריה בפני עצמה, לולי ריבוי הכתוב לא הייתי יודע
שהוא חייב בנסכים, שהרי הוא בריה בפני עצמו, ואינו כבש ואינו איל, אבל
לבר פדא שהוא ספק איל ספק כבש, לא צריך קרא דמביא מספק ומתנה,

זבחי שלמיכם, דבשלמי צבור מייירי, וכמו דאמרו בערכין יא, ב
מה עולה קודש קדשים אף זבחי שלמי צבור, וזה כבשי עצרת
דטעון חצוצרות, ואין אומרים שירה אלא על היין, כמפורש
בערכין יא, א שם. ועל כן טעונים כבשי עצרת נסכים. ודו"ק.
ובספרי זוטא (טו, טו) יליף לכבשי עצרת מהקהל, חוקה אחת כו'
(פסוק טו), יעויין שם⁴.

⁴ תמצית דבריו: המקור שכבשי עצרת טעונים מנחת נסכים, הוא
מדכתיב בפרשת בהעלותך (י, י) "וביום שמחתכם ובמועדיכם
ובראשי חגשיכם ותקעתם בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי
שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני ה' אלהיכם", ודרשו
חז"ל דשלמיכם אלו כבשי עצרת, וכיון דכתיב בקרא שאומרים
עליהם שירה, מוכח שכבשי עצרת יש להם נסכים, דאין שירה
אלא על היין עם מנחת הנסכים.

[יז]

⁵ [יז] (טו, ד-ה) – (ד) והקריב המקריב קרבנו לה' מנחה סלת עשרון כלול
ברכיעית ההין שמן: (ה) ויין לנסף רביעית ההין תעשה על העלה או לזבח
לכבש האחד" ע"כ. איתא בספרי (פיסקא קז), וז"ל "והקריב המקריב, ר'
נתן אומר זה בנה אב לכל המתנדב במנחה, שלא יפחות מעשרון ולוג שמן"
ע"כ. והנה יש שתי סוגי מנחות: א. מנחת נדבה, והם כל החמשה מנחות
המפורשות בחומש ויקרא. ב. מנחת נסכים, והיא המנחה הבאה עם הזבח.
ואפשר לנדוד מנחת נסכים לבד, אפילו שאינו מקריב הזבח (מנחות קד, ב),
מכל מקום תנן במנחות (קד, א), דאם מתנדב מנחת נסכים, אינו מתנדב אלא
השיעור שיש למנחת נסכים הבאה עם הזבח, דהיינו או מנחת נסכים של
כבש, שהיא עשרון סולת ושלוש לוגין שמן ויין, או של איל, שהיא שני
עשרונים סולת, וארבע לוגין שמן ויין, או של פר, שהיא שלושה עשרונים
סולת, וששה לוגין שמן או יין, כדתנן (מנחות קד, א) "אין מתנדבין לוג
שנים וחמשה, אבל מתנדבין שלשה, וארבעה וששה, ומששה ולמעלה".

והנה רבי נתן יליף מיותרא דקרא [אשר יבואר להלן], דבא ללמד גם על
המתנדב מנחה סתם, שלא יפחות מעשרון, דכתיב "והקריב המקריב קרבנו

משך חכמה

פרשת שלח, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לח תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

כבש, שכל לשונות התורה הם ודאי (סוטה כט, א), לכן אם היה כתוב לאיל תעשה, משמעו ודאי איל, לפיכך כתבה תורה "או" לאיל, כלומר או, אם הוא ספק איל. ועל זה כתב לעיל מינה, שאם מקריב ואינו יודע מה מקריב כו' יביא לכבש, והשאר יהיה נדבה, ולכן קודם כתוב שיעור המנחה ואחרי כן לכבש, כיון שאינו מביא ודאי לכבש, ומיושב כל הדקדוקים הנ"ל.

והיה קשה לרבי נתן, מדוע באמת מהני להביא לוג אחד לנדבה, הרי אינה שיעור מנחת נסכים, אלא על כורחך, שכיון שסתם נודר למנחה סתם - שאינה מנחת נסכים - שיעורו בלוג אחד שמן, [ועשרון אחד סולת, שהוא גם ההפרש בין מנחת נסכים של כבש לאיל], לפיכך כאשר מקריב שיעור זה, יחד עם שלושה הלוגים של הכבש, שפיר דמי, וזה כונת רבי נתן, שזה בנה אב שסתם שיעור מנחת נסכים היא עשרון סולת, ולוג שמן, [ומזה מבואר היטב מה הכריח לרש"י ולתוס' לבאר דלא כהשפת אמת, דזה גופא מבואר בספרי].

ומה שכתוב מיותר "קרבתו", בא ללמד על קרבנו של נפש כי תקריב מנחה (ויקרא ב, א), שיהיה לפחות עשרון סולת ולוג שמן ויין. ומיושב הכל בס"ד. [א. ה. ולא בכדי מסיים רבינו, "כך נראה לי לפי חומר הנושא". ולולי דמיסתפינא אמינא מלתא חדתא על פי דרכו, דהנה, כשתדקדק היטב בדברי רבינו תראה, שלא אמר בפירוש שדרשה של רבי נתן איירי בפלגס, דבאמת, יש להקשות כאן טובא, הרי בר פדא ורבי יוחנן אמוראי נינהו, אם כן לרבי יוחנן יקשה מרבי נתן דתנא הוא. אבל באמת הש"ס מנחות (צא, ב) פריך על בר פדא איך מקריב ומתנה, וכי יש ספק כלפי שמיא, ונשאר בקושיא. ובאמת אפשר לפרש הפסוק באופן אחר, דהרי ידוע שאדם יכול להקריב קרבן היום ומנחת נסכים לאחר זמן (מנחות טו, ב), אם כן יש לפרש, דהכתוב "או" איל, בא לרבות היכא דהביא קרבן, ולאחר הרבה זמן מביא נסכיו, ושכח האם הביא כבש או איל, ובזה צריך קרא שלא צריך להביא גם נסכי כבש וגם נסכי איל ולהתנות, אלא מספיק להביא רק נסכי איל ולהתנות, ודרשה זו צריך אף לרבי יוחנן, ולא קשיא על בר פדא מידי, דאף על פי שאין ספק כלפי שמיא, היינו בפלגס, אבל באופן ששכח מה הביא בודאי צריך קרא, ולכן לפי בר פדא, הוא הדין בפלגס, דהוי ספק שנלמד מדין שכח, ולכן הניח הש"ס בקושיא ולא בתויבתא, דכידוע שכל מקום שהניח הש"ס בקושיא יש תירוץ, לכן לא הדגיש רבינו דאיירי בפלגס, דסבירא ליה כפי שכתבנו. וזה נכון מאוד בס"ד].

[א. ה. ועוד יש לך לדעת, דעל פי זה מיושב עוד קושיא גדולה בפירוש רש"י. דהנה הש"ס פריך (שם) לבר פדא בלשון זה "אלא לבר פדא דאמר:

ומפרש רש"י, דמתנה היינו שמביא נסכי איל בלבד, ועושה תנאי, שאם הוא איל, הכל יעלה לחובה, ואם הוא כבש יעלה לחובה רק מנחה שיעור של כבש, והמותר יעלה לנדבה, דכיון שאסור להקריב חולין על גבי המזבח, לפיכך חייב המותר להיות קרבן נדבה.

ויש לתמוה על תנאי זה, הא מבואר לעיל, דתנן במנחות שאין לנדור מנחת נסכים בפחות משיעור שעולה לכבש או לאיל או לפר, והכא אם הפלגס הוא כבש, נמצא שהיתרון הוא רק של לוג שמן אחד, שהרי מביא ארבעה לוגין שמן כנסכי איל, ועולה לחובה שיעור של כבש, שהוא שלש לוגין, ונשאר לוג אחד שמן, ולוג זה הוא נודב למנחת נסכים. ומתרץ רש"י (שם) דכיון שהוא מקריבו יחד עם השלושה לוגין, ויחד הם ארבעה, מותר לעשות כן, כי הלוג קרב אגב השלושה ויחד הם ארבעה כנסכי איל, וכן כתבו התוס' שם.

ובאמת כדי לנדור נדבה כשיעור של כבש, לכאורה היה ראוי יותר לעשות תנאי בדרך אחרת, להביא בכלי נפרד מנחת נסכים כשיעור כבש, ובכלי נפרד שיעור איל, ולעשות תנאי, שאם הפלגס הוא כבש, יעלה שיעור האיל לנדבה כו', וזה עדיף יותר, דאינו מביא רק עשרון לנדבה, אלא שיעור כבש או איל לנדבה, [וכן כתב בשפת אמת (מנחות שם) שלולי פירוש רש"י ותוס', היה אפשר כך, לפרש את התנאי של בר פדא].

ולאחר הקדמה זו נבוא לבאר דברי רבי נתן שהם עמוקים מאוד, דהנה לשון הכתוב מיותר, דמהו כפל הלשון "וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב", די לכתוב "וְהִקְרִיב", ועוד, דבאיל ובן בקר כתוב מקודם שם הקרבן, ולאחר מכן כמה קרבן מנחת נסכים, כדכתיב באיל (פסוק ו): "או לְאֵל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֶלֶת כו'", וכדכתיב בבן בקר (פסוק ט): "וְהִקְרִיב עַל בֶּן הַבָּקָר מִנְחָה סֶלֶת", וכאן בכבש כתוב קודם מה היא מנחתו, ולבסוף כתוב שקרבן זה הוא לכבש, והוא פלא.

ומזה יליף רבי נתן, דהכתוב מרמז על אופן שמקריב, ואינו יודע מה מקריב, כגון פלגס, שאינו יודע אם חייב מנחת כבש, או מנחת איל, ובא הכתוב ללמד, שלא יביא בנפרד מנחה לכבש ומנחה לאיל ויעשה תנאי, כדי שלא ינדור פחות משיעור מנחת נסכים של כבשים, זה אינו, אלא כיון שזה בא יחד עם השלושה לוגים, שפיר דמי, ובא הכתוב ללמד שיכול להביא רק שיעור איל, והמותר על שיעור כבש, יהיה נדבה, אפילו שהוא רק לוג אחד. ולכן כתוב מיותר "וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב", ללמד שהיכא דמקריב, ואינו יודע מה מקריב, דהיינו ספק כבש ספק איל, אז יביא כשיעור איל, ויהיה לכבש ודאי, והמותר יותר מכבש עד לשיעור איל יהיה לנדבה, זה ביאור תוכן הכתוב. והכתוב נסמך על מה שכתוב לאחר מכן "או" לאיל, לרבות ספק איל ספק

משך חכמה

פרשת שלח, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לח תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

כבש, וזה או לאיל תעשה, או לרבות הפלגס, שאם הוא איל, הוא בספק [שכל לשונות התורה המה ודאי לא ספק, וכמו דאמרו סוטה כט, א כל טהור ודאי טהור, כו' בכל טמא ודאי טמא], ולא כתיב ולאיל תעשה, שמדבר באופן שספק הוא אם איל. והנה הגם דאינו מתנדב אדם נסכים, בכל זאת אגב אחריני קרבו גם הנך, וזה דוקא, משום דהמותר מנסכי כבש לנסכי איל הוא עשרון סולת, שבכבש אחד ובאיל שנים, ולוג שמן, שבכבש הוא שלש לוגים, ובאיל הוא ארבעה. וכיון דהמותר הוא שיעור מנחת נדבה, אף על גב דהכא לקרבן אתי, לנסכים, בכל זאת קרב אגב נסכי כבש. וקרבונו, אולי דריש על עשרון ולוג הבא על תנאי, ויליף מזה (ויקרא ב, א), דונפש כי תקריב קרבן מנחה, כוונתו על עשרון ולוג שמן. כך נראה לי לפי חומר הנושא. ודו"ק⁶.

[יח]

(טו, ד) וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קֶרְבָּנוֹ לַה' מִנְחָה סֶלֶת עֶשְׂרֹן בָּלוּל בְּרִבְעֵית הַהֵינִי שֶׁמֶן:

מי כשר להקריב מנחה, והאם חייב לבלול

(טו, ד) והקריב המקריב קרבנו כו'. פירוש, שיכין הבעלים

הלוג. ואם חייב לאיל, יהיה הכל חובה. ואין צריך להביא שני מנחות, אחת של כבש ואחת של איל, ולהתנות. ובזה מתבאר היטב דברי רבי נתן בספרי.

[יח]

⁷ [יח] (טו, ד) וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קֶרְבָּנוֹ לַה' מִנְחָה סֶלֶת עֶשְׂרֹן בָּלוּל בְּרִבְעֵית הַהֵינִי שֶׁמֶן ע"כ. פשט הכתוב "וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קֶרְבָּנוֹ לַה'" פירוש, מי שיקריב קרבן, יקריב גם מִנְחָה סֶלֶת עֶשְׂרֹן בָּלוּל בְּרִבְעֵית הַהֵינִי שֶׁמֶן, ומשמע שהקרבן המנחה תעשה בור, ולא דוקא בכהן, דהמקריב הוא הישראל, שמקריב קרבנו על ידי הכהן, הוא יקריב המנחה. אבל אין לפרש כן, דאין הכונה על הקרבה ממש, אלא על הכנת המנחה לכהן, אבל הקרבת המנחה היא רק בכהן, שאין הקרבת מנחה כשרה בור. לכך בבמה קטנה,

בנה אב לכל המתנדב במנחה, שלא יפחות מעשרון ולוג שמן. הוא פלא, דמנחת נסכים כאן, ואין אדם מתנדב פחות משעור נסכים. ובמנחות (פט, א) יליף ממצורע עני, יעויין שם. והנראה, דדייק דכתיב המקריב יתירא. ועוד, דלא כתיב והקריב לכבש, וכמו דכתב בבן בקר, לכן כוונתו עמוקה, דבמנחות דף צא, ב אמר, דאם מביא פלגס, דהוא ספק איל ספק כבש, מייתי ומתני, ופירשו רש"י (שם, ד"ה אלא לבר פדא), ותוס' (שם, ד"ה דמיייתי), מביא נסכי איל ואומר, אם איל הוא הרי נסכיו עמו, ואם כבש הוא, יהיו נסכים כשעור כבש באין חובה לו, והשאר יהיו נסכי נדבה, שהרי מתנדב אדם נסכים בלא זבח (מנחות קד, ב). אף על גב דאין אדם מתנדב לוג אחד לנסכים (מנחות קד, א), בכל זאת כי האי גונא בהדי אחריני קרבו, עד כאן דבריהם. וזה גלי לן קרא, דאף על גב דספק לו איזה מקריב, בכל זאת מביא נסכי כבש ודאין, והיינו, שנסכים שיעור עשרון ושלשה לוגים הם ודאי נסכי קרבן, ודלא כמו שכתבו (מפרשים, במנחות צא, ב) דצריך להביא נסכי איל בפני עצמן, ונסכי כבש בפני עצמן, ומתני, דנמצא דהנסכים אינם באים ודאי לכבש או לאיל, רק כל אחד הוא ספק, על זה גילה הכתוב, שהוא מקריב, ואינו יודע מה מקריב, צריך להביא נסכים על קרבנו נסכי איל, ועל המותר מתני, דנמצא שיעור נסכי כבש המה ודאי על קרבנו, רק לאיל המה בספק, היינו המותר על נסכי

מייתי ומתני, דספיקא הוא, אצטריך קרא לרבוויי ספיקא". והיה נראה לפרש, דהקושיא היא, מדוע צריך קרא שיביא ויתנה, הא פשיטא הוא שבספק צריך להביא ולהתנות. אבל רש"י פירש וז"ל "מי איצטריך קרא למיכתב או לרבוויי ספיקא, והלא לפני המקום הכל גלוי, ואין ספיקא לפניו, ולא אשכחן קרא דכתיב משום ספיקא". ויש לדקדק, מדוע לא פירש כפי שכתבנו. אבל לאור המבואר, הרי שזה שמביא ומתנה, הוא חידוש גדול, שיכול להתנות על לוג בנדבה, לפיכך פירש רש"י דהקושיא היא, שאין ספיקא לפיכך יתברך וד"ק].

⁶ תמצית דבריו: כשמביא מנחת נסכים, וספק אם חייב על כבש, או על איל. יביא בכלי אחד שני עשרונים סולת בלולים בארבעה לוגין שמן, וארבעה לוגין יין, ויתנה, שאם חייב רק לכבש, יהיה העשרון לחובה, ושלש לוגין לחובה, והשאר לנדבה. דאף על פי שאין להתנדב מנחת נסכים אלא לפחות כשיעור מנחת נסכים לכבש, שאני הכא, שקרב יחד עם השאר, ואגב השאר, יקריב את

משך חכמה

פרשת שלח, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לח תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

בלולה, שזה רק תואר על המנחה הבאה עם השמן הראוי לבילה. וזה דיוק אמיתי בפסוק. ומה אמרו אם לא בלל כשר. והעירוני לזה רבנן בתוספות מנחות דף יח, ע"ב ד"ה ואמר רבי זירא, יעויין שם היטב⁸.

[יט]

(טו, ד) וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קֶרְבָּנוֹ לַה' מִנְחָה סֶלֶת עֶשְׂרוֹן בָּלוּל בְּרִבְעֵית הַהֵינן שָׁמֶן:

מדוע בנסכי כבש הקדשים המידה לפני השמן, משא"כ באיל ופר

(טו, ד) בלול ברביעית ההין שמן⁹. גבי איל ופר כתוב בשמן חצי

הסלת והשמן, אבל העובד - הוא בכהן (זבחים קיב, ב) [לבד בבמה קטנה, כשר בזר (תוספתא זבחים, טז)]. ומה דכתוב בלול, הוא על ההקדבה, שיקריב מנחה סלת, ויקריב בלול בשמן, אבל לא הקפיד על הבלילה, שאם לא בלל גם כן כשרה, רק הסלת הניתנת בשמן היא נקראת בלולה, והוא תואר למנחה שבאה עם שמן, כמו שכתוב (ויקרא ז, י) מנחה חרבה ובלולה, והוא מנחה הראויה לבלילה, דראויה לבילה בעי שתהא. ולכן באיל דכתיב (פסוק ו) תעשה מנחה סלת, אם הוי כתוב שני עשורונים בלול בשמן כו', היה פירושו, שתעשה מנחת סלת ותעשה בלול בשמן, הוי כאילו כתוב ציווי שתעשה את המנחה בלולה, והוי ציווי על הבלילה, והיה מעכב, ובאמת לא מעכבא, לכן כתוב מנחה כו'.

כשר בזר (תוספתא זבחים, טז).

ולאור זה יש לדקדק עוד בלשון הכתוב, דמבואר במנחות (יח, ב) דבילה אינה מעכבת, אלא די שיהיה ראוי לבילה, והנה, בשלמא אם פשט הכתוב הוא שהמקריב יקריב את המנחה ממש, יש לפרש, דהא דכתיב "בלול" אין הכונה שחייב לבלול, אלא שיקטיר עשורון כשהוא בלול בשמן, ולא מפורש בתורה שיש מצוה לבלול, אבל כיון שנתבאר דעל כורחך הא דכתיב והקריב היינו שיזמין לכהן את הסולת והשמן, אם כן גם בלול הכוונה שיעשה בילה, ואם כן בכל הפרשה שכתוב בילה היינו שיעשה בילה, וכל ששנה הכתוב עליו הוא לעכב.

ונראה, דאין הכונה שיכין סולת ושמן, ויבלול השמן בסולת, אלא יכין מנחת סולת, ויכין שיהיה מנחה בלולה בשמן [א. ה. ומה שכתב רבינו "יקריב", היינו יכין, כמו שכתב לפני כן]. כלומר, התורה לא מצווה שיבלול, ואין הכונה לפעולה של בילה, אלא לתואר של המנחה עם השמן שנקראת מנחה בלולה בשמן. ואף על פי שכדי שתהיה מנחה בלולה בשמן צריך לעשות פעולת בליילה, מכל מקום, לא כתבה תורה בפירוש מצות בליילה, אלא התורה כתבה רק את תואר המנחה, שתהיה בלולה בשמן, ומצאנו בתורה ששם בלולה אינו על פעולת בליילה, אלא על תואר המנחה, כדכתיב (ויקרא ז, י) "וְכָל מִנְחָה בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְחִרְבָּה לְכָל בְּגֵי אֹהֶל מוֹעֵד אִישׁ כְּאָחִיו", והתם בודאי אינו פעולת הבליילה, אלא תואר המנחה.

ועל פי זה מיושב דקדוק נפלא בכתוב, דהנה יש לשים לב לשינויי הלשון, דבמנחה לכבש ולבקר כתוב "בלול", ולמנחה של איל כתוב "בלולה", כדכתיב (פסוק ד) "וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קֶרְבָּנוֹ לַה' מִנְחָה סֶלֶת עֶשְׂרוֹן בָּלוּל

בְּרִבְעֵית הַהֵינן שָׁמֶן", וכתיב (פסוק ו) "או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשורונים בלולה בשמן שלשית ההין" וכתיב (פסוק ט) "והקריב על פן הקקר מנחה סלת שלשה עשורונים בלול בשמן חצי ההין". ולאור המבואר יתיישב היטב, דבאיל שכתוב "תעשה", שהוא ציווי, מדקדק הכתוב לכתוב לשון נקבה "בלולה", שיהיה משמעו תואר המנחה, ולא ציווי ופעולה לעשות בליילה, אבל בכבש ובן בקר דלא כתיב תעשה, אלא והקריב, כתוב "בלול", דבלאו הכי לא כתוב שם עשייה, דהקריב, היינו הכנה, ולכן "בלול" הוא תואר המנחה.

ויש ללמוד זאת מדברי התוס' (מנחות יח, ב) וז"ל: "ואמר ר' זירא כל הראוי לבילה כו' ואם תאמר, והא תנא בה קרא, דכתיב בליילה במנחת מחבת ומרחשת ומאפה תנור (ויקרא ו) ובנשיאים (במדבר ז) תריסר זמינ, ויש לומר, דלא מישתמיט קרא דליכתוב בשום דוכתא ובללת בשמן בלשון צווי, וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו כו' עכ"ל".

⁸ תמצית דבריו: הקרבת המנחה פסולה בזר, והא דכתיב והקריב, הכונה הכנה, שיכין לכהן להקריב, ואין מעכב לבלול, אבל שתהיה ראויה לבילה. ומה שכתוב בלול, הכונה לתואר המנחה, שתהיה בלולה, ולא ציוי לבלול.

[יט]

⁹ [יט] (טו, ד) "והקריב המקריב קרבנו לה' מנחה סלת עשורון בלול בריבועית

משך חכמה

פרשת שלח, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לח תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

המידות, צריך ליישב בדרך אחרת מדוע כתוב רביעין ההין שמן. דהנה לכבש מביא עשרון בלול ברביעית ההין שמן, והין הוא י"ב לוג, נמצא דרביעית ההין הוא שלושה לוגין לעשרון, אבל לאיל מביא לשני עשרונים שלישת ההין, דהיינו ארבעה לוגין, שהוא רק רבע יותר שמן, כאשר הסולת היא כפולה, וכן של פר מביא על שלושה עשרונים סולת, חצי ההין, שהוא שש לוגין, נמצא שני לוג לעשרון, ובכבש הוא שלושה לוגין לשערו.

ואמרו בחולין (לו, א) צריך של מנחות, פירוש, דמנחה הבלולה בשמן, יש בה קצת סולת שאינו בלול ונשאר יבש, וכיון דמצוה לבלול כל המנחה, לפיכך דוקא במנחות שיש להם הרבה שמן, אין צריך לבלול במים אלא בשמן בלבד, אבל במנחות שיש להם מעט שמן, צריך לבלול גם במים. ויש ראייה מהגמ' דצריך לבלול גם במים, דאמרו במנחות (נו, ב), מנחת נסכים מגבלה במים וכשרה, והטעם על כורחך כדי שלא ישאר יבש, שמע מינא דצריך לבלול גם במים שלא יהיה יבש.

וכן יש להביא ראייה לזה, מהא דכתבו התוס' (מנחות נו, א ד"ה מנחת נסכים), על הא דמקשה הש"ס (שם) דמנחות נסכים הן מי פירות ואינם מחמיצין, והקשו התוס' מדוע נקט הש"ס דוקא מנחת נסכים ולא סתם מנחות, ותירצו, וז"ל "מנחת נסכים מי פירות הן. ושאר מנחות, ידוע דמגבלין במים, דשמנן מועט, ובענין זה אי אפשר לגבל, אבל מנחת נסכים שמנה מרובה, וסלקא דעתך דאין נותן מים" עכ"ל, הנה מבואר דיש מצוה לבלול במים. ואין שיעור לכמות המים שיבלול בה, אלא לפי ראות עיני הכהן, שתהיה המנחה בלולה, ולא ישאר בה סולת יבש. וכן מבואר ברש"י (מנחות ח, ב) שסתם מנחה יש בה קצת סולת יבש, דז"ל "לא נצרכא אלא ליבש שבה. מנחה בלולה אי אפשר בלא קרטין סלת יבש שלא יגיע בהן השמן" עכ"ל, והיינו כדברי התוס', דלכן פריך ממנחת נסכים, דבה סלקא דעתך שאין צריך מים.

א. ה. ולא ידעתי, האם סובר רבינו דבלילה במים היא הכרחית, או שרק למצוה צריך לבלול. דלכאורה משמע בגמ' (שם) דדוקא לרבי יוסי הגלילי בולל במים אבל לרבנן לא, וכן משמע בזבחים (פח, א. מנחות ח, ב) עיין (שם) דצריך של מנחות אינו פוסל את המנחה, וצ"ע בכל זה, ואין כאן מקומו. ועיין מקדש דוד, קדשים סימן ח', וברמב"ם מעשה הקרבנות יב, יט ובנושאי כליון.

ובזה מיושב היטב שינויי הלשון, דבמנחת נסכים של כבש, דיש בה שלשה לוגין שמן לעשרון, אין צריך להוסיף מים, לפיכך כתוב את המדה לפני כן, ללמד, שזו בלבד המידה שצריך, רביעית ההין של שמן, אבל במנחת איל

ההין שמן, ע"כ. יש לדקדק, מדוע כתוב שמן לאחר המדה, מה שאין כן בנסכי איל כתוב המדה לאחר השמן, דכתיב (טו, ו) "או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים בלולה בשמן שלשית ההין", וכן בפר (במדבר טו, ט) "והקריב על בן הבקר מנחה סלת שלשה עשרונים בלולה בשמן חצי ההין", וכן בכל התורה, קודם כתוב שמן ולאחר מכן המדה, ורק כאן הקדים המדה לשמן.

וכדי לבאר הענין יש להקדים, דהנה תלה הכתוב פרשת נסכים בביאה לארץ ישראל, דכתיב (במדבר טו, ב-ג) "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבואו אל ארץ מושבתיכם אשר אני נתן לכם: ונעשיתם אשה לה' עולה או זבח לפלא נדר או כנדבה או במעדיכם לעשות ריח ניחח לה' מן הבקר או מן הצאן", ונחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא (זבחים קיא, א), מדוע תלה הכתוב דין נסכים בביאתם לארץ ישראל, דרבי ישמעאל סובר, דאין לומר שבא הכתוב ללמד שכשיבואו לארץ ישראל יקריבו נסכים אפילו בבמה קטנה - דבמדבר נאסרו הבמות הקטנות שהיה המשכן - דסובר רבי ישמעאל שאין נסכים קרבים אלא בבמת ציבור, אלא על כורחך דבא הכתוב ללמד, שבמדבר לא יקריבו נסכים אפילו במשכן דהיא במת ציבור, וכשיבואו לארץ ישראל יקריבו נסכים בבמת ציבור, אבל רבי עקיבא סובר דנסכים קרבים בבמה קטנה, ובא הכתוב ללמד, שכשיבואו לארץ ישראל יקריבו נסכים בבמה קטנה, אבל במדבר לא הקריבו בבמה קטנה, דנאסרו אז הבמות.

והנה לפי רבי ישמעאל שסובר שנסכים קרבים רק בבמת ציבור, ולכן על כורחו סובר דלא הקריבו נסכים במדבר, אם כן יתכן שכשיבואו לארץ ישראל יקריבו איל או פר, לא יהיה להם עדיין מידות לשלישית ההין וחצי ההין, דדוקא במקדש אמרו (מנחות פז, ב) שהיה להם ז' מידות, כיון שכבר הקריבו נסכים, אבל מידה לרביעית ההין על כורחך יהיה להם, שהרי בבוקר הקריבו תמיד, ואין מחנכין את המזבח אלא בעולת תמיד, שהיא כבש, ונסכיה עשרון בלול ברביעית ההין שמן. ובוזה מיושב מה שדקדקנו, דלפיכך הקדים המידה של רביעית ההין לפני השמן, לומר, שמידה זו בודאי יש להם, אבל מידת שלישית ההין וחצי ההין, אפשר שעדיין אין להם, וימדדו בכלים אחרים, או בשנתות של כלי גדול, לכן הקדים השמן למידה בנסכי איל ופר, לומר, שהעיקר הוא השמן, וימדדו בכל מידה שיהיה להם, ומיושב היטב לשון הכתוב.

ולפי רבי עקיבא שסובר שנסכים קרבו בבמה קטנה, ולפי זה לא בא הכתוב אלא ללמד שכאשר יבואו לארץ ישראל יקריבו בבמה קטנה את הנסכים, אבל במדבר הקריבו כבר נסכים, אם כן, על כורחך היה להם במדבר את כל

משך חכמה

פרשת שלח, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לח תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

וברש"י ד"ה לא נצרכה אלא ליבש שבה [שם, דף (ז') ח, ב ד"ה לא נצרכה], וזה שאמר ברביעית ההין שמן, לא לגבל במים, רק בפר ואיל כתוב בשמן חצי ההין, הא של מים אין מידה. ודו"ק בכל זה¹⁰.

[כ]

(טו, ד-ה) – (ד) וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קֶרְבָּנוֹ לַה' מִנְחָה סֶלֶת עֶשְׂרוֹן בְּרִבְעִית הֵהִין שֶׁמֶן: (ה) וַיִּזֶן לְנֶסֶף רְבִיעִית הֵהִין תַּעֲשֶׂה עַל הָעֵלָה אוֹ לְזָבַח לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד:

מדוע כתוב "לכבש האחד" בסוף הכתוב, מה שאין כן באיל ופר

(ה) ספרי פסקא קז. לכבש האחד, להביא עולת יולדת כו' או אינו מדבר אלא באיל, כשהוא אומר או לאיל תעשה מנחה, הרי איל אמור כו'. לעניות¹¹ דעתי דצריך לגרוס [או כוונתו] על פלגס,

[כ]

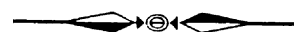
¹¹ [כ] (טו, ד-ה) – (ד) וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קֶרְבָּנוֹ לַה' מִנְחָה סֶלֶת עֶשְׂרוֹן בְּרִבְעִית הֵהִין שֶׁמֶן: (ה) וַיִּזֶן לְנֶסֶף רְבִיעִית הֵהִין תַּעֲשֶׂה עַל הָעֵלָה אוֹ לְזָבַח לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד ע"כ. יש לדקדק, מדוע כתוב "לכבש האחד" בסוף הפסוקים, מה שאין כן באיל כתוב בתחלה, (טו, ו-ז) "או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים בלולה בשמן שלשית ההין: ויזין לנסף שלשית ההין תקריב ריח ניחח לה". וכן בפר כתוב בתחלה, דכתיב, (טו, ח-י) "וכי תעשה בן בקר עלה או זבח לפלא נדר או שלמים לה': ויקריב על בן הבקר מנחה סלת שלשה עשרונים בלול בשמן חצי ההין: ויזין תקריב לנסף חצי ההין אשה ריח ניחח לה". ורק בכבש הקדים דיני מנחת הנסכים, ולא כתוב על מה הוא עולה, ולבסוף כתוב שהוא לכבש.

וזה הוה קשיא להו לחז"ל בספרי, וכמה דרכים נאמרו בזה שם, והנה רבי יונתן אומר, דבא ללמד שכבש של יולדת (ויקרא יב, ו) טעון מנחת נסכים, דלא למדנו בשום מקום שכבש של עולת יולדת טעון מנחת נסכים, ולמדנו מכאן. וז"ל הספרי (שלח, פסקא קז) רבי יונתן אומר, לכבש האחד, להביא עולת יולדת שתטעון נסכים, שלא שמענו לה בכל התורה כולה. או אינו מדבר אלא באיל, כשהוא אומר או לאיל תעשה מנחה, הרי איל אמור, הא מה ת"ל לכבש האחד, להביא את עולת יולדת שתטעון נסכים, שלא שמענו לה בכל התורה כולה ע"כ.

ההין, וכן בכל התורה. ויתכן, דלרבי ישמעאל, זבחים קיא, א דאינה טעונה נסכים רק בבמת צבור, ואין מחנכים את המזבח אלא בתמיד של שחר (מנחות מט, א), לכן אמר בפרק שתי מידות (מנחות פז, ב), דז' מידות של לח היו במקדש, לכן כשקרב קרבן במזבח של צבור, ודאי היה שם מדה של נסכי תמיד, וזה רביעית ההין של כבש התמיד, ולזה אמר ברביעית ההין, הידוע לך, ויש לך מהתמיד, אבל פר ואיל, הלא יתכן דאין להם עדיין מידות אלו, לכן אמר בשמן חצי ההין, על פי איזה מידה שיהיה, או על פי שנתות. ולמאן דאמר לא בא הכתוב אלא לבמה קטנה (זבחים קיא, א), יתכן, דאמרו בגמרא (חולין לו, א) צריד מנחות, ופרש"י קורטין יבשין, שלא הגיע שם השמן, ולכך אמרו במנחות נז, ב מנחת נסכים מגבלה במים וכשרה, שלא ישאר יבש, לכן כאן בכבש שהשמן מרובה שלושה לוג לעשרון, אינו צריך לבלול רק בשמן, לא במים לגבל, ועיין תוס' שם (מנחות, נז, א ד"ה מנחת),

ופר, דצריך להוסיף מים, דקדק לכתוב קודם שמן, כלומר, דדוקא שמן יהיה שליש ההין או מחצית ההין, אבל המים שמוסיף, אין להם שיעור. ומיושב הכל בס"ד.

¹⁰ תמצית דבריו: הטעם שבנסכי כבש הקדים המידה לפני השמן, מה שאין כן בנסכי איל ופר. למ"ד דלא קרבו נסכים במדבר, יתכן, שכשיבואו לארץ ישראל, עוד לא יהיה להם ביום הראשון מידת שלישת ההין, או חצי ההין, לכן הקדים שמן למידה, כלומר דהשמן הוא העיקר, ויכול למדוד בכלי אחר או בשנתות, אבל לכבש בודאי יהיה להם מידת רביעית ההין, דהיא המידה לנסכי קרבן התמיד. ולמ"ד דקרבו נסכים במדבר, בא הכתוב ללמד, דדוקא לכבש, שיש הרבה שמן לעשרון, שלושה לוגין, אין צורך לבלול גם במים, לכן הקדים המידה לשמן, לומר שמידה זו של שמן צריך, ותו לא, אבל בנסכי איל ופר שיש מעט שמן לעשרון, דבנסכי איל יש לוג וחצי לעשרון, ובנסכי פר שני לוגין לעשרון, צריך לבלול גם במים, לכן כתב קודם השמן, לומר, שיש להוסיף מים בלא מידה, לפי ראות עיני הכהן, שיבלל יפה כל הסולת.

משך חכמה

פרשת שלח, פסקא טו - כ

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לח תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

שם, הרי דמביא עליו נסכי איל, ועל כרחך לרבות כבש של יולדת.
ודו"ק¹².

דסלקא דעתך אמינא לרבותו לנסכי כבש, לכן אמר הרי או לאיל
אמור, והך או, מרבה פלגס, כדאמר בגמ' מנחות דף צא, ב עיין

על עולת יולדת, שאינה כתובה בפרשה, אפילו שהיא כבש. ועל זה מתרץ
רבי יונתן, דכיון דכתיב "או לאיל תעשה מנחה", ד"או" בא לרבות פלגס
לנסכי איל, וכן איתא במנחות (צא, ב) דילפינן מ"או" לאיל, לרבות פלגס
לנסכי איל, אם כן אינך יכול לרבות מ"כבש אחד" דנסכי פלגס ככבש, אלא
על כורחך דבא לרבות כבש דעולת יולדת, למנחת נסכים, ולפי גירסא זו,
מיושב היטב כל הדקדוקים בס"ד.

¹² תמצית דבריו: הטעם שכתוב "לכבש האחד" בסוף הכתוב,
ללמד, שכבש של עולת יולדת גם כן טעון מנחת נסכים. דאין לומר
דבא לרבות פלגס [הוא כבש בחודש השלושה עשר, דאינו כבש
ואינו איל], שיהיו נסכיו כנסכי כבש, דמהא דכתיב "או" לאיל,
למדנו לרבות נסכי פלגס שיהיו כאיל, ועל כורחך "לכבש האחד"
בא לרבות כבש של עולת יולדת למנחת נסכים.

והנה לפי הגירסא שלפנינו, מקשה הספרי, או אינו מדבר אלא באיל ולא
ככבש, דהיינו שבא לרבות כל קרבן איל למנחת נסכים, תלמוד לומר או
לאיל כו'.

ויש לדקדק טובא בגירסא זו: א. מדוע יש ללמוד מהכתוב "לִפְּכֶשׁ הָאֶחָד"
על נסכי קרבן איל, והרי פשיטא שיש ללמוד על קרבן כבש, שעליו איירי
קרא. ב. מה הוא אומר "כשהוא אומר או לאיל תעשה מנחה הרי איל אמור",
והרי איל אמור לענין מנחת נסכים של נדר או נדבה כו', ואנו באים לרבות
קרבן איל לקרבנות חובה אחרים שאין כתובים בהם מנחת נסכים.

לפיכך נראה שיש לשנות את הגירסא, ויש לגרוס כך: "או אינו מדבר אלא
(באיל) [בפלגס], כשהוא אומר או לאיל תעשה מנחה, הרי איל אמור". וכך
ביאור הספרי, דמבואר במשנה פרה (א, ג) דכבש הוא כל שנה ראשונה,
ואיל הוא כבש שכבר בן שלושה עשר חודשים, וכבש שעברה שנתו והוא
בתוך חודש השלושה עשר, נקרא פלגס. וכך ביאור הספרי, דמקשה, מנין
לך ללמד על עולת יולדת שחייבת בנסכים, טפי נראה לומר דבא הכתוב
לרבות מנחת נסכים למקריב בנדר או נדבה פלגס, דיהיו נסכיו גם ככבש,
לפיכך כתוב "לִפְּכֶשׁ הָאֶחָד" לרבות פלגס לנסכי כבש, וזה עדיף טפי מללמד